

Brussels Informatie-, Documentatie- en
Onderzoekscentrum

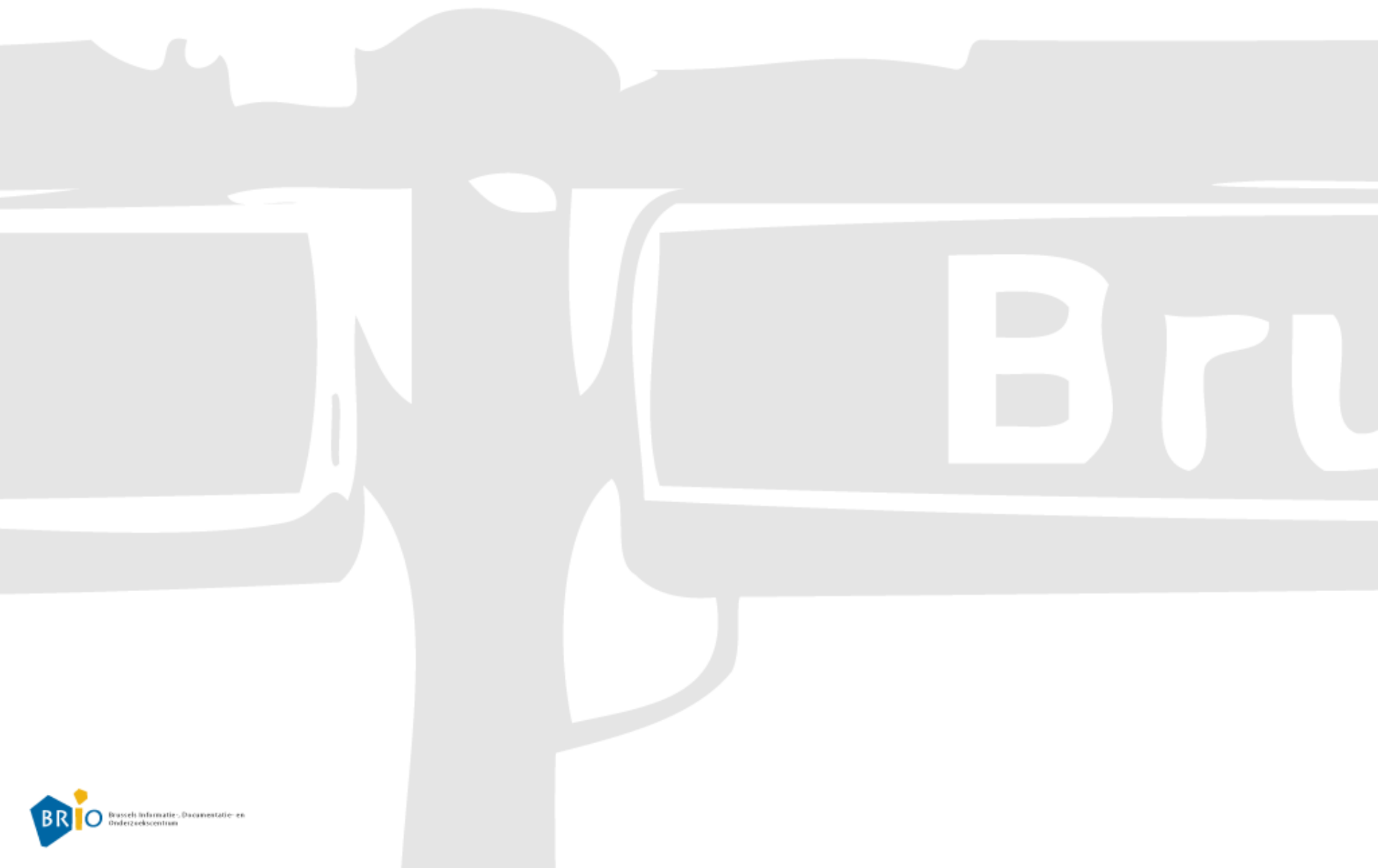
Brussel

18 Brussel

Onderwijs in de Rand

19/04/2023

Liesbeth Bernolet

Programma

1. Verwelkoming - [Dimokritos Kavadias, Directeur BRIO](#)
2. Jongeren in de Vlaamse Rand - [Gide Van Capel, Onderzoeker BRIO - VUB](#)
3. Getuigenissen
4. Zijn Transitie de olifant in de onderwijstkast - [Prof. dr. Piet Van Avermaet, Universiteit Gent](#)
5. Rondetafel - [Kurt Meeuws \(Scoop GO!\), Bert Vermaanen \(Don Bosco Groot-Bijgaarden\), Jo Vander Meylen \(burgemeester Beersel\), Cindy Van Dijck \(vzw de Rand\)](#)
6. Slotwoord - [Hubert Lyben, voorzitter vzw de Rand](#)

VERWELKOMING

Dimokritos Kavadias, Directeur BRIO

BRIO

Taken

- Wetenschappelijk & beleidsrelevant onderzoek
- Wetenschapsvalorisatie & kennisdeling

Onderzoeksassen:

- Taal & Diversiteit
- Onderwijs & Sociale Cohesie
- Politiek en beleid

In Brussel & De Rand

Onderzoek van 2017

- Thema's Vlaamse Rand
- Uitdagingen & troeven
- Impact van BHG

SWOT – RAND

	POSITIEF	NEGATIEF
INTERN	<i>Sterktes</i> - Kleinschalig – Authentiek - Groen - Sterk verenigingsleven - Kleine afstand Burger-Beleid - Nabijheid van Brussel	<i>Zwaktes</i> - Sterktes worden niet door alle stakeholders gedeeld = onvoldoende gekend - Schaarse grond = duur, wat zorgt voor sociale verdringing
EXTERN	<i>Opportuniteiten</i> - Mobiliteit: samenwerking met BHG – Rand, VL, Wallonië - Demografische veranderingen: verjonging & dynamisch (kansarm én kansrijk) publiek - Internationalisering & nabijheid BHG	<i>Bedreigingen</i> - Mobiliteit: wegen slibben verder dicht - Demografische veranderingen: voorzieningen (huisvesting, onderwijs, zorg) staan onder druk - Druk van Brussel: authentiek karakter onder spanning - Veiligheid: overlast

SWOT – RAND

	POSITIEF	NEGATIEF
INTERN	<i>Sterktes</i> - Kleinschalig – Authentiek - Groen - Sterk verenigingsleven - Kleine afstand Burger-Beleid - Nabijheid van Brussel	<i>Zwaktes</i> - Sterktes worden niet door alle stakeholders gedeeld = onvoldoende gekend - Schaarse grond = duur, wat zorgt voor sociale verdringing
EXTERN	<i>Opportunities</i> - Mobiliteit: samenwerking met BHG – Rand, VL, Wallonië - Demografische veranderingen: verjonging & dynamisch (kansarm én kansrijk) publiek - Internationalisering & nabijheid BHG	<i>Bedreigingen</i> - Mobiliteit: wegen slibben verder dicht - Demografische veranderingen: voorzieningen (huisvesting, onderwijs, zorg) staan onder druk - Druk van Brussel: authentiek karakter onder spanning - Veiligheid: overlast

JONGEREN IN DE VLAAMSE RAND

Gide Van Cappel, Onderzoeker BRIO - VUB

Inleiding

- Situatieschets Jongeren in de Vlaamse Rand
- Vergelijking tendens Vlaanderen
- Link met Brussel
- Bevindingen uit *“Zinnekes zijn Debest”*

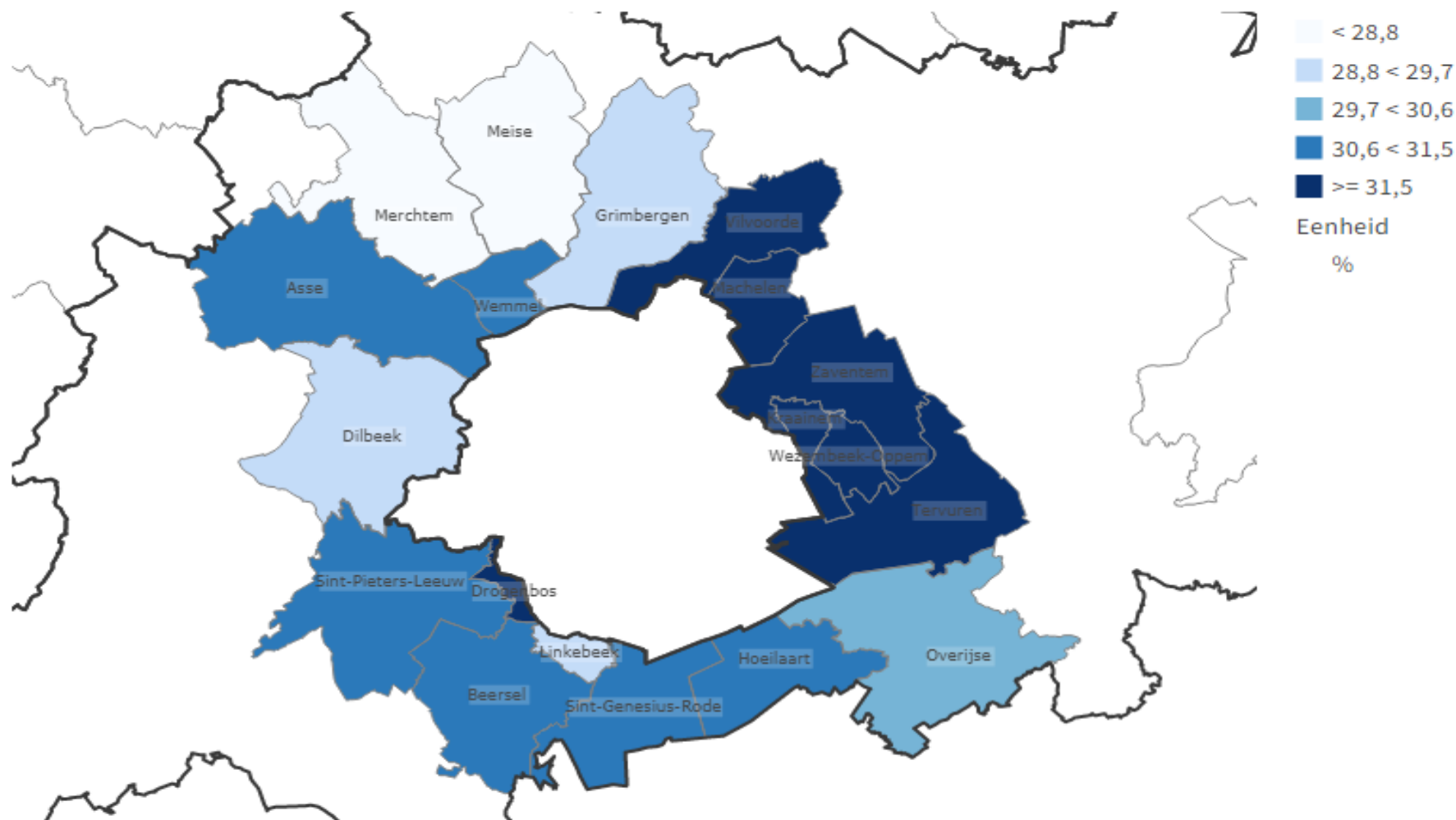
Situatieschets Jongeren in de Vlaamse Rand

■ Algemene bevindingen:

- Gemiddeld een verjonging sinds 1997
- Verjonging vooral Noord, Noordoostelijk en Oostelijke gemeenten
- Enkel Meise sterke afname 0-24 jarigen
- Niet elke cluster toont gelijkaardige tendens (stabiliseert wel)
- Diversiteit neemt sterk toe
- De spreiding van diversiteit en verjonging is gelijklopend.
- Een stijgend aantal verplaatsingen tss Rand en Brussel

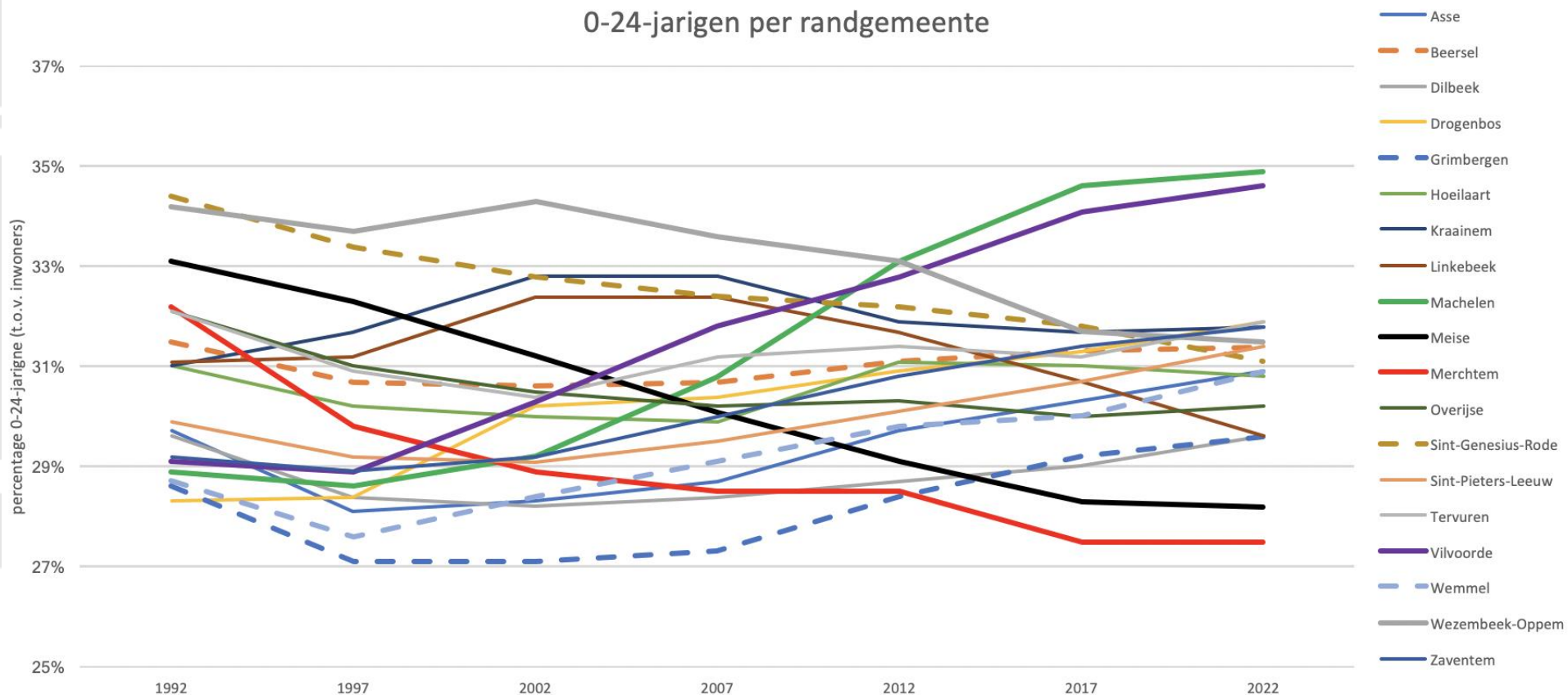
Situatieschets Jongeren in de Vlaamse Rand

0-24 jaar (t.o.v. inwoners) - 2022 - gemeenten van Vlaamse Rand

Situatieschets Jongeren in de Vlaamse Rand

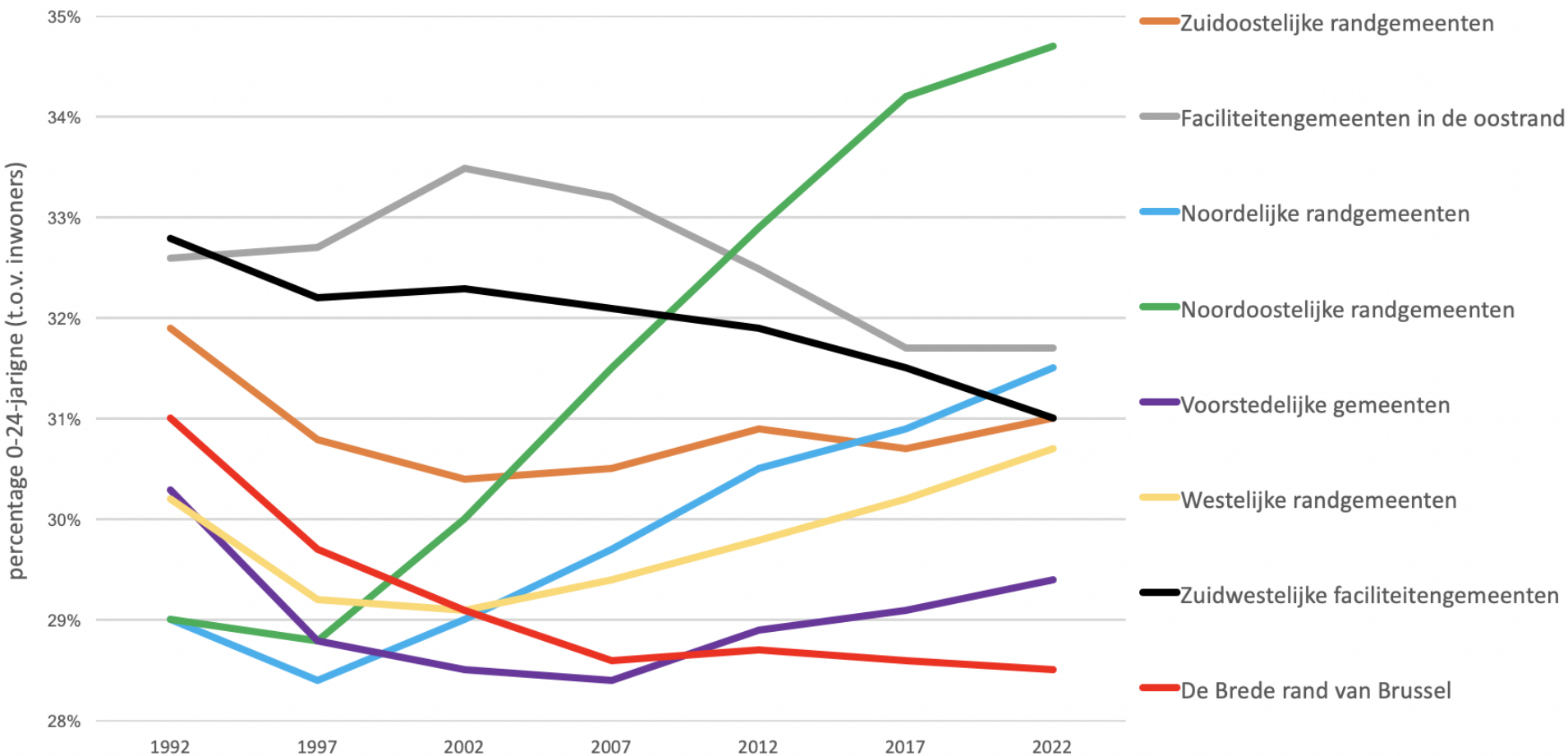
0-24-jarigen per randgemeente

	2000	2010	2022
Asse	28,1	29,2	<u>30,9</u>
Beersel	30,4	31,2	<u>31,4</u>
Dilbeek	28,0	28,6	<u>29,6</u>
Drogenbos	29,3	30,5	<u>31,9</u>
Grimbergen	27,0	27,9	<u>29,6</u>
Hoeilaart	29,6	30,6	<u>30,8</u>
Kraainem	31,6	32,0	<u>31,8</u>
Linkebeek	31,9	32,0	29,6
Machelen (BX tendens)	28,8	32,5	<u>34,9</u>
Meise (VL tendens)	31,7	29,1	28,2
Merchtem	29,2	28,7	27,5
Overijse	30,7	30,2	30,2
Sint-Genesius-Rode	32,9	32,6	31,1
Sint-Pieters-Leeuw	29,0	29,7	<u>31,4</u>
Tervuren	30,2	31,3	<u>31,9</u>
Vilvoorde (BX tendens)	29,7	32,5	<u>34,6</u>
Wemmel	28,1	29,7	<u>30,9</u>
Wezembeek-Oppem	33,9	33,4	31,5
Zaventem (BX tendens)	28,6	30,5	<u>31,8</u>

Per Cluster

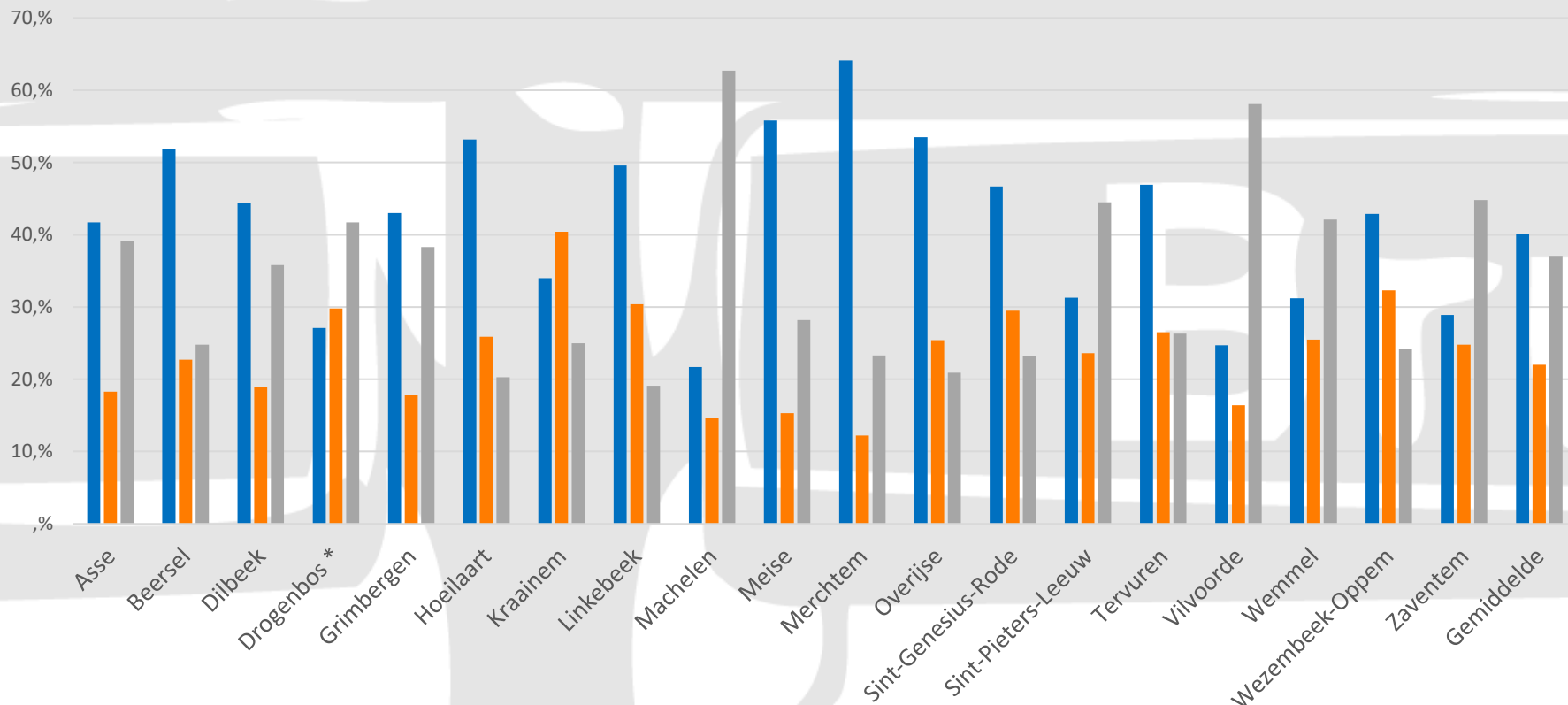
0-24-jarigen per cluster randgemeenten

Situatieschets Jongeren in de Vlaamse Rand

- Cijfers houden NOG geen rekening met schoolbezetting
- Wederzijdse invloed BHG jongeren op school in Rand en omgekeerd
- Dit zijn zaken voor verder onderzoek
- Stijgende diversiteit (geboorte + verhuis vanuit BHG)

Cluster Vlaamse Rand naar Belgische, Europese en Niet-Europese herkomst jongeren 0-24 Vlaamse Rand

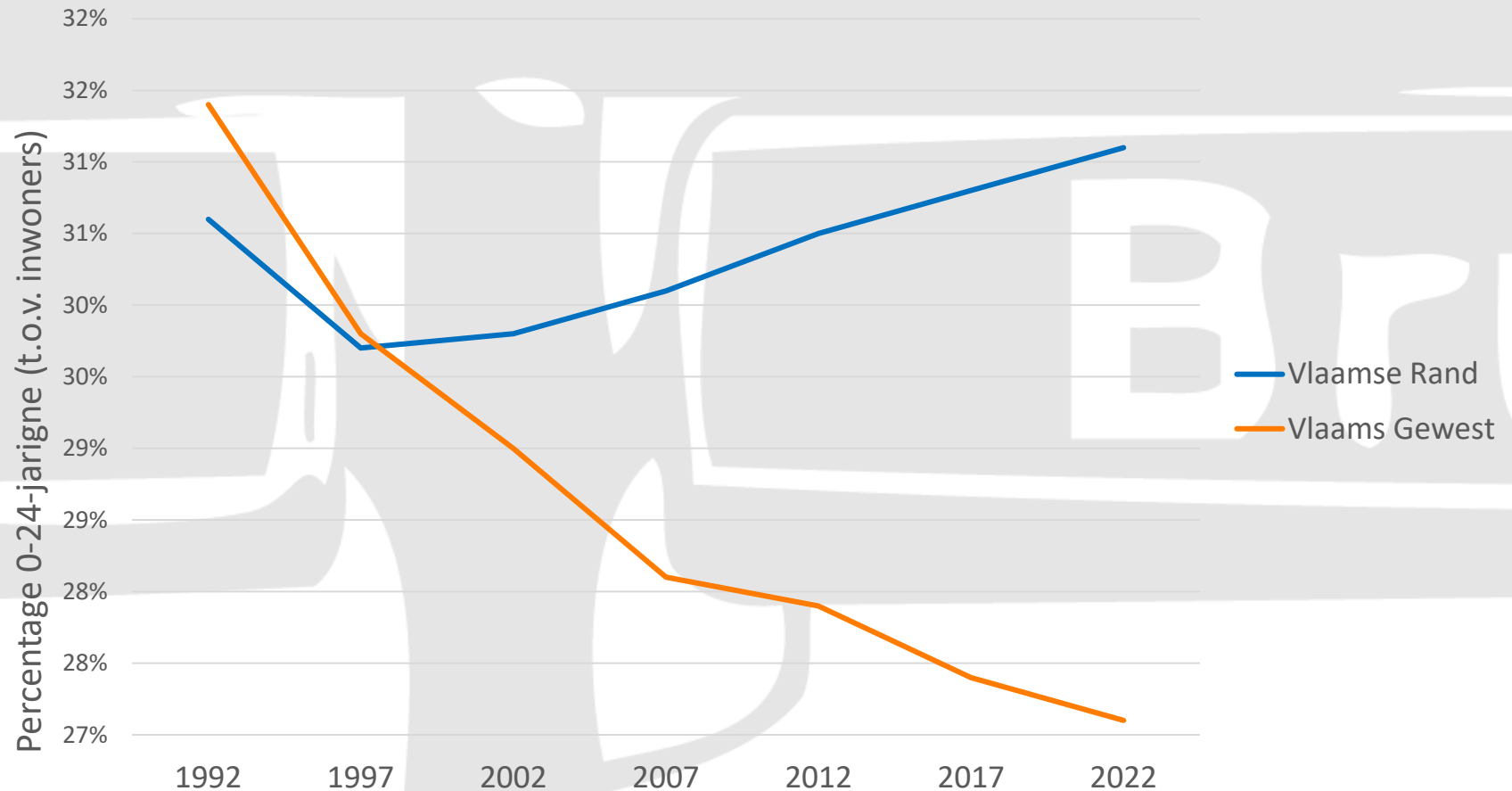
■ Percentages - 2022 - gemeenten van Vlaamse Rand Belgische herkomst (t.o.v. 0-24 jaar)

■ Percentages - 2022 - gemeenten van Vlaamse Rand EU herkomst (t.o.v. 0-24 jaar)

■ Percentages - 2022 - gemeenten van Vlaamse Rand Niet EU herkomst (t.o.v. 0-24 jaar)

Vergelijking tendens Vlaanderen

0-24-jarigen Vlaamse Rand vs Vlaanderen 1990-2022

Vergelijking tendens Vlaanderen

- Tendens VL niet gevolgd in Vlaamse Rand (Uitzonderingen aanwezig)
- Vlaamse Rand = Diverser dan Vlaanderen

	'Groene druk'	'Grijze druk'	Totale 'demografische druk'
Vlaamse Rand	44,4	32,4	76,8
Vlaams Gewest	37,4	36,3	73,7

Link met Brussel

- Beide regio's verjongen
- Beide regio's kennen veel uitwisselingen (werk etc...)
- Beide regio's kennen grotere diversiteit
- Beide regio's kennen echter wel een ander beleid.
- Internationale tendens urbanisatie van grootstedelijke randgebieden

Zinnekes zijn Debest

- Onderzoek attitudes jongeren in Brussel
- Belangrijke tendensen in kaart brengen jongeren BHG
- N= 1883
- Bevindingen relevant voor (grote delen) van Vlaamse Rand

Zinnekes zijn Debest samengevat:

Gevoel van
discriminatie

Bereidheid tot
gebruiken van
geweld

Weinig
democratische
betrokkenheid
(participatie)

Groot gevoel van
culturele openheid

Aanwezigheid van
'compassie' als
katalysator

Burgerschapscultuur
op school heeft
effect
(openklasklimaat)

Ook buiten school
belangrijke rol voor
jeugdwerk

Sterke identificatie
met Brussel

Openheid naar andere culturen

(Rijpercentages)	(Helemaal) niet akkoord	+/-	(Helemaal) akkoord
Vrienden met een andere huiskleur hebben is belangrijk	2%	3%	95%
Het is belangrijk dat jongeren in contact komen met andere culturen	3%	6%	91%
Als we een leefbare samenleving willen opbouwen moeten verschillende culturen elkaar respecteren	3%	5%	92%

Compassie Zinnekes zijn Debest

n=1.839	(Helemaal) niet akkoord	+/-	(helemaal) akkoord
Als ik hoor dat iemand die ik niet ken door een moeilijke tijd gaat, leef ik met hem of haar mee	13	27	60
Ik leef meestal mee met andere mensen, ook al ken ik ze niet	24	30	47
Ik heb vaak warme gevoelens voor andere mensen die in de problemen zitten, ook al ken ik de mensen niet	13	26	61
Als ik iemand zie die verdrietig is, zou ik dat verdriet willen overnemen, ook al ken ik die persoon niet	32	33	36

In Brussel voel ik me thuis

(Rijpercentages)	(Helemaal) niet akkoord	+/-	(Helemaal) akkoord
Onderzoek 2001-2002	15%	27%	58%
DEBEST	11%	17%	72%

Relevant voor de Vlaamse Rand

- Creatie openklasklimaat
 - Burgerschapscultuur op school
 - Inspelen op het gevoel van Compassie
- Pleidooi voor verder onderzoek naar attitudes jongeren in de Vlaamse Rand

GETUIGENISSEN

Br

ZIJN TRANSITIES DE OLIFANT IN DE ONDERWIJSKAST? TRANSBASO als case.

Prof. Piet Van Avermaet, Universiteit Gent

Transities: 5 zorgpunten

- Le Corbusier
- Kumbaya
- Calimero
- Twitter
- Cryptomunten

SBO-project: 5 grote partners, 7 promotoren

AP Hogeschool: Britt Dehertogh

HoGent: Chris Van Kerckhove

UGent: Mieke Van Houtte, Piet Van Avermaet (hoofdpromotor)

UA: Paul Mahieu, Jan Vanhoof

VUB: Dimo Kavadias

Team van onderzoekers en valorisatiemedewerkers

transbaso

2 grote doelstellingen

- Diepgaand bestuderen van processen van school- en studiekeuze bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs
- Ontwikkelen van instrumenten voor gebruikers (=actoren betrokken bij school- en studiekeuze) & interventies in scholen – en evaluatie van interventies

transbaso

4 jaar lang (actie)onderzoek

- Grootschalig survey-onderzoek
- Kwalitatief onderzoek
- Procesevaluaties in interventiescholen:

het project

Onderzoeksdesign

- Combinatie kwantitatief en kwalitatief onderzoek
 - 36 basisscholen: 18 in Gent, 18 in Antwerpen

	Experiment met coaching (E+)	Experiment zonder coaching (E-)	Controlegroep (C)
Antwerpen	6	6	6
Gent	6	6	6

het project

3 cohortes, 3 meetmomenten

	Nulmeting	Premeting	Postmeting
Cohorte 1	Eind 5 ^{de} leerjaar	Eind 6 ^{de} leerjaar	Na 1 ^e semester SO
Cohorte 2	Begin 6 ^{de} leerjaar	Eind 6 ^{de} leerjaar	Na 1 ^e semester SO
Cohorte 3	Begin 6 ^{de} leerjaar	Eind 6 ^{de} leerjaar	X

het project

interviews, focusgroepen, observaties

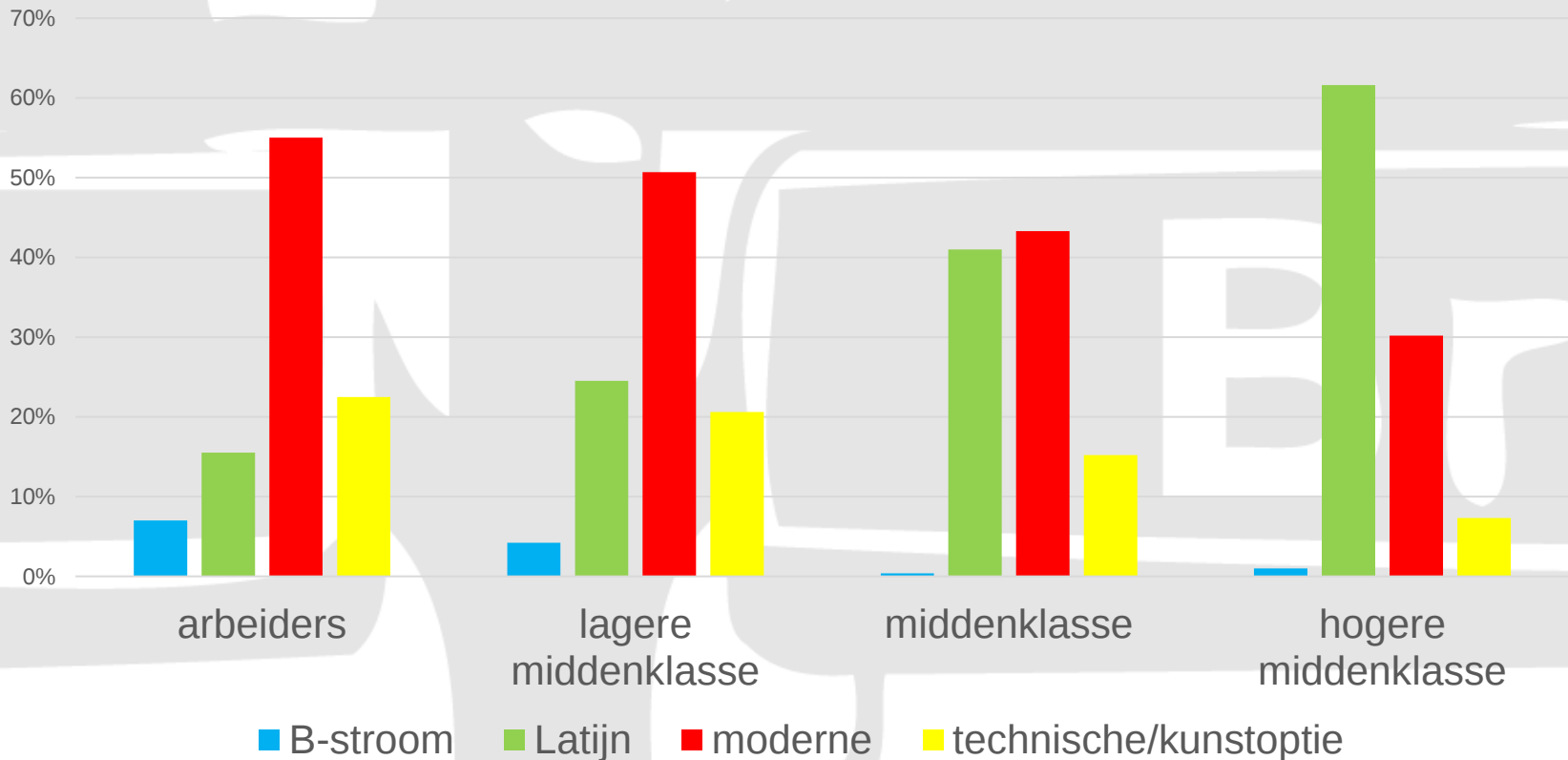
	Aantal geïnterviewde leerlingen/ouders/leerkrachten	Aantal keren geïnterviewd
Leerlingen	Interviews met 23 leerlingen	2x
	Focusgroep met 7 leerlingen	1x
	Focusgroep met 8 leerlingen	
Ouders	Interviews: 32 ouders	3x
Leerkrachten	Interviews met 15 leerkrachten	1x
Observaties	>200 Oudercontacten	-
	3 MDO's	-

Voornaamste bevindingen

- studie- en schoolkeuze
- het perspectief van leerlingen
- keuzeproces: ouders
- advies en oriënteringsproces: leerkrachten

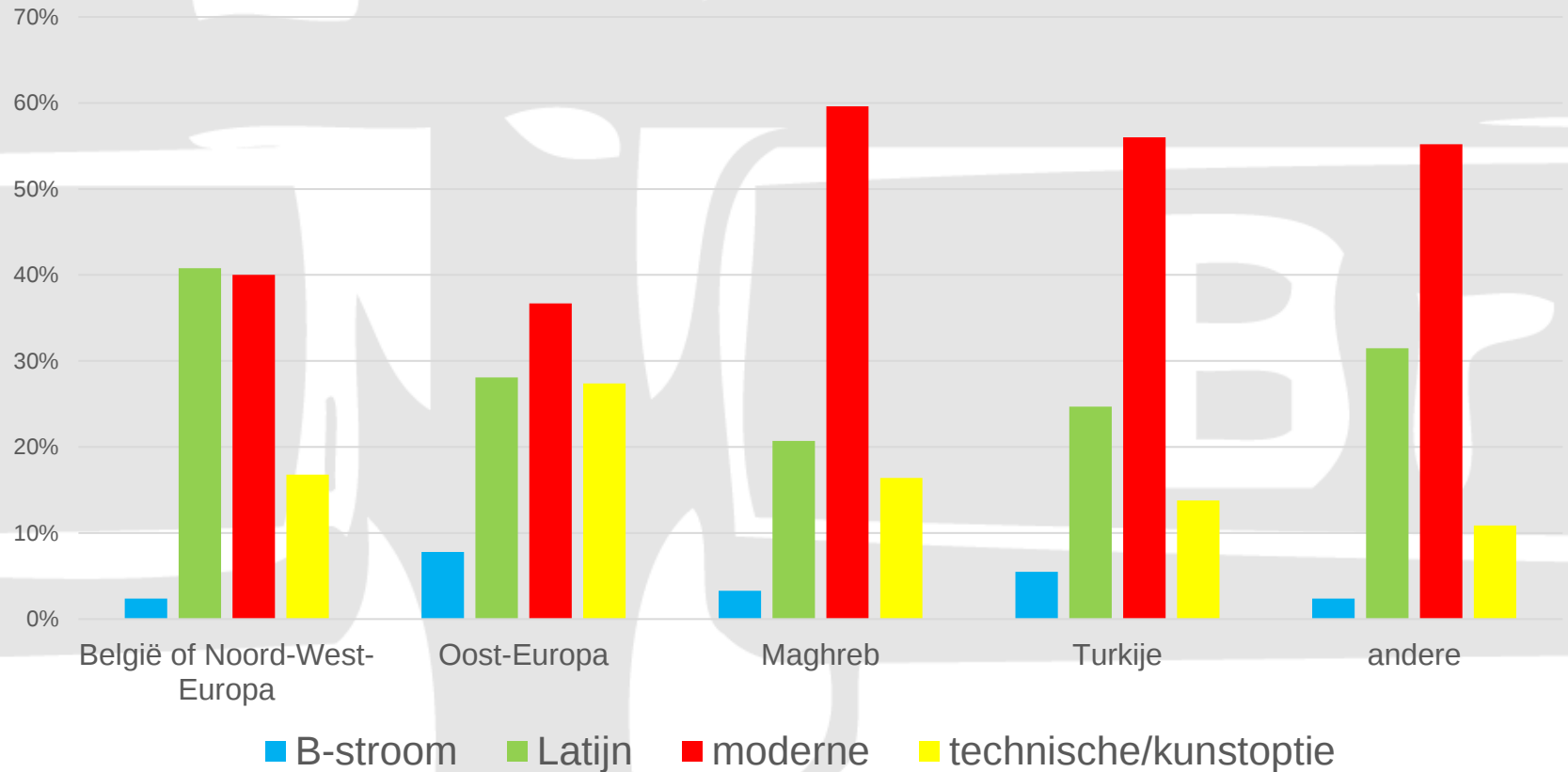
studie- en schoolkeuze

studiekeuze naargelang sociale klasse achtergrond

studie- en schoolkeuze

studiekeuze naargelang etnische achtergrond

het perspectief van leerlingen

Leerlingen beslissen mee MAAR:

- Kennis over SO is zeer beperkt en oppervlakkig
- Ideeën over studietoepassingen en onderwijsvormen zijn erg stereotiep
 - Leerlingen rangschikken studierichtingen van moeilijk naar gemakkelijk
 - Uitspraken als 'hoge' en 'lage' richtingen, *hoog beginnen, (af)zakken* zijn legio
 - ✓ Krijgen dit mee van ouders en leerkrachten

het perspectief van leerlingen

School X (schoolbezoek) zei dat moderne de middelste is en dan vroegen ze, gaat er niemand technische ofzo doen, toen we bij die technische dingen zaten. En dan zeiden we, nee, niet direct iemand. En dan zei die leerkracht, zo, allemaal slimme knobbels. (Kalil)

het perspectief van leerlingen

kennis over secundair blijkt beperkt en oppervlakkig

- 67,2% van de leerlingen wist niet dat de onderwijsvormen (ASO-BSO-KSO-TSO) pas starten in het 3de jaar
- 74,4% van de leerlingen wist niet dat er meer keuzeopties zijn in het 1^e jaar A dan Latijn en moderne

Dit blijkt ook wanneer je met leerlingen in gesprek gaat over de overstap naar het secundair

keuzeproces: leerlingen

ideeën over secundair zijn stereotiep

Ze hadden toch wel graag dat ik een hoge richting ging doen. Want als het bij die lage misschien iets te gemakkelijk was... (En wat zijn dan lage richtingen?) Technisch, de B-stroom, da's laag. (Wat is technische?) Zo motor-dingen, koken, wassen, strijken, naaien en zo. Da's niet echt werken eigenlijk, da's zo beetje hobbyachtig of wat ge thuis kunt doen in uw vrije tijd. 'K vind dat dan eigenlijk zo wat meer de hele tijd speelachtig.

Aanbevelingen

Geef ouders en leerlingen meerdere keren, op verschillende manieren en gericht informatie over het secundair onderwijs

Wijs elkaar op het gebruik van watervaluitspraken

Werk samen met secundaire scholen om informatie over het secundair onderwijs te verzamelen en erover te communiceren

TOOL

- [Infografiek](#) in verschillende talen over de huidige structuur van het secundair onderwijs
- [Videoscribe 'hoe zit het secundair onderwijs in elkaar?'](#)
- [Kwisje over het secundair onderwijs](#)
- [Poster Trap niet in de val van de waterval](#)
- [Filmpje inspecteur Keus en de scholenchecklist](#)
- [Helpdeskfunctie secundaire scholen](#)
- [Stappenplan schoolbezoek](#)

futiliteit en schoolmoeheid

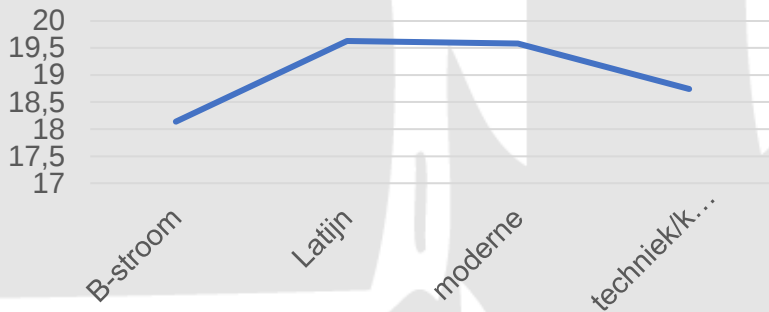
Betrokkenheid en futiliteitsgevoelens

- betrokkenheid is belangrijke voorspeller van drop-out
- groep leerlingen vertoont lage betrokkenheid vanaf 1^e jaar
 - B-stroom
 - geen onderzoek in basisonderwijs, aan vooravond secundair

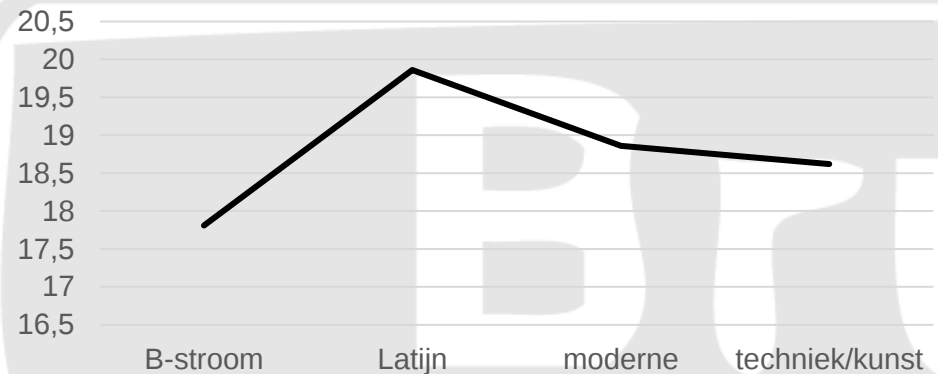
futiliteit en schoolmoeheid

betrokkenheid en futiliteitsgevoelens

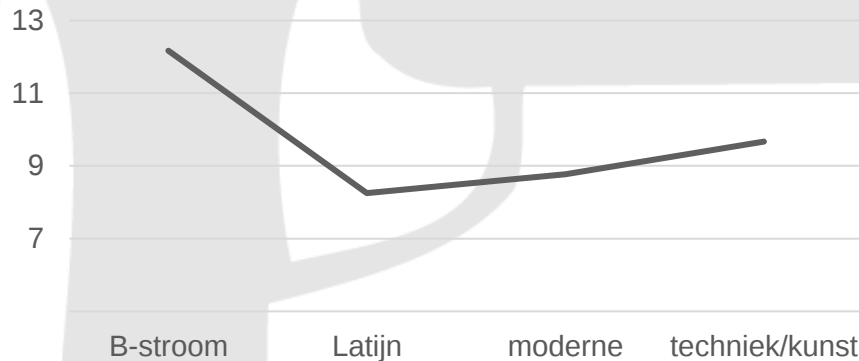
Gedragmatige betrokkenheid tijdens de les

Cognitieve betrokkenheid

Futiliteit

het perspectief van leerlingen

betrokkenheid en futiliteitsgevoelens: hoe verklaren?

- Socio-demografische kenmerken verklaren een deel
- Maar vooral:
 - ✓ Prestaties: inschatting van leerkrachten van taalvaardigheid leerling

prestaties → futiliteitsgevoelens → lagere schoolbetrokkenheid

Aanbevelingen

Laat leerlingen zoveel mogelijk domeinen verkennen

Werk samen met secundaire scholen en externe partners om het leeraanbod te verbreden.

Daag leerlingen uit op verschillende leerdomeinen en verwacht veel van hen.

Voer persoonlijke (loopbaan) gesprekken met leerlingen doorheen de hele basisschool

Investeer in laagdrempelige vertrouwensfiguren in de school

TOOL

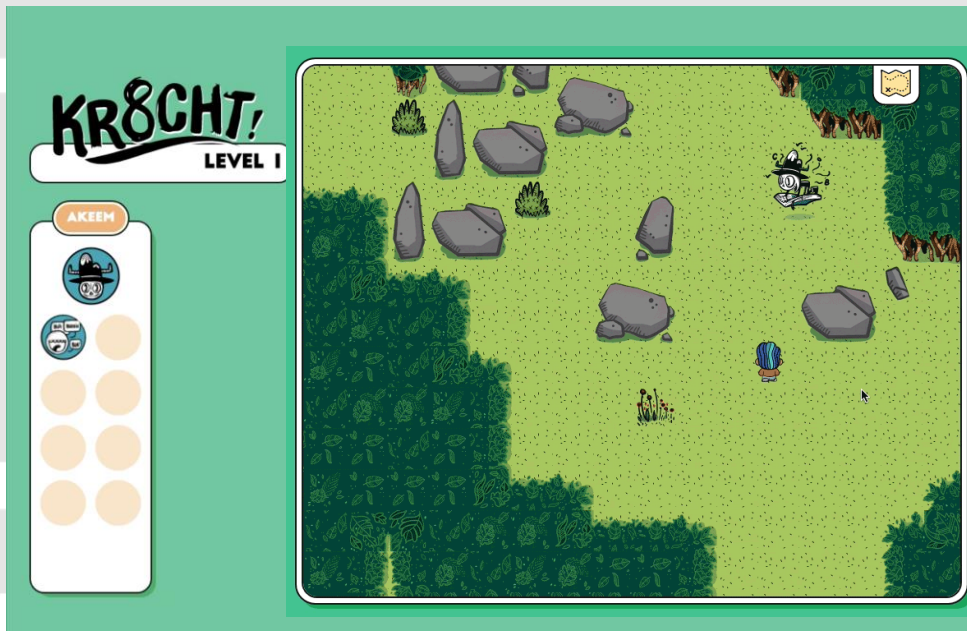
- Quicksan breed aanbod 'voor elk wat wils'

Serious game – Kr8cht

KR8CHT!

Welke helden schuilen in jou?

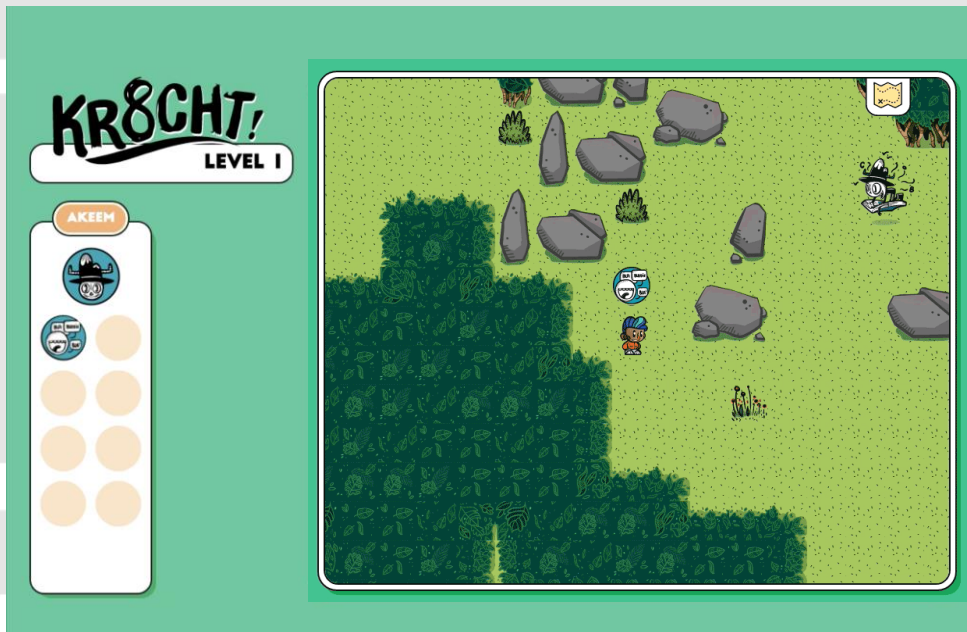
Kr8cht

- Kinderen ontmoeten helden.
- Elke held staat symbool voor 1 domein in het secundair onderwijs.

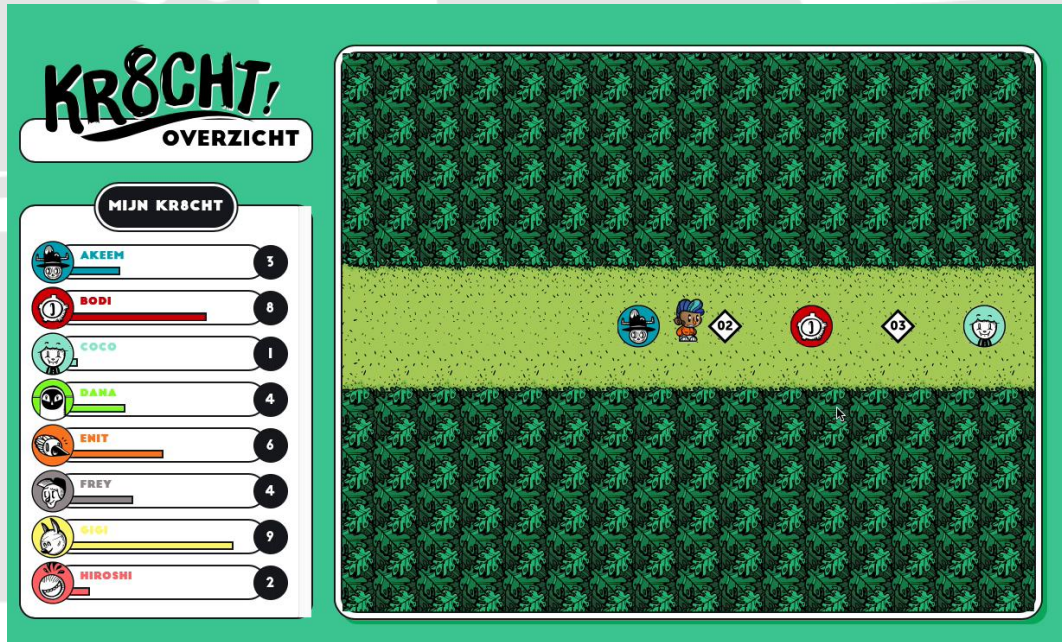
Kr8cht

- Elke held heeft krachten.
- Doorheen het spel verzamel je krachten.

Kr8cht

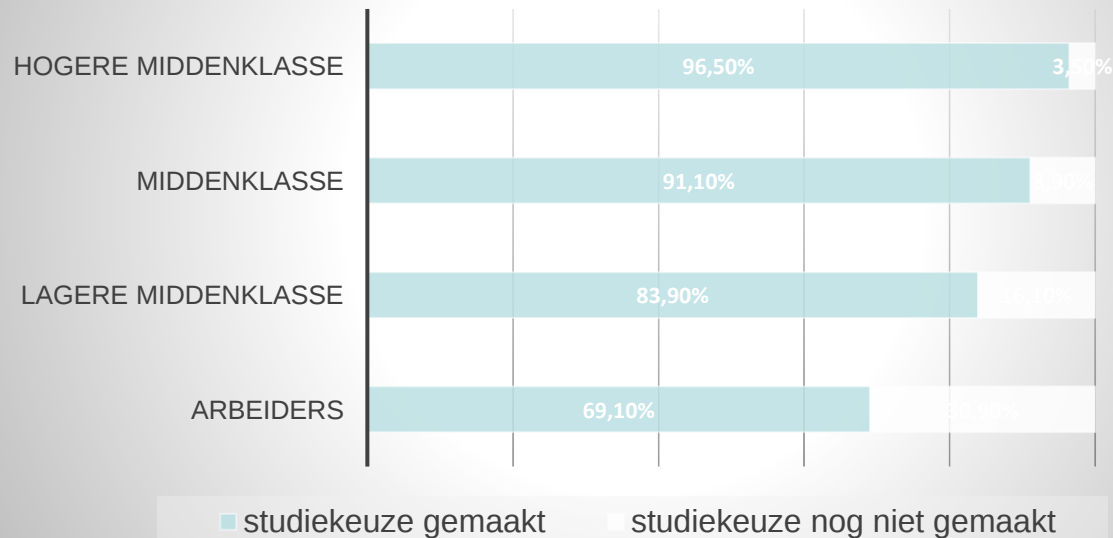

- Welke helden schuilen in jou?
- Kinderen leren hun eigen interesses kennen.
- Helden worden sterker naarmate hun profiel beter bij het kind past.

keuzeproces: *ouders*

verschil in timing naargelang socio-economische achtergrond

**Studiekeuze (t2: eind 6de leerjaar)
naargelang sociale klasse achtergrond**

keuzeproces: *ouders*

verschil in aanpak naargelang socio-economische achtergrond

Ouders met hoge(re) SES	Ouders met lage(re) SES
Pro-actieve aanpak	Meer afwachtende aanpak
Rijk sociaal netwerk	Minder sociale en culturele hulpbronnen
Kritische omgang met info	
Minder afhankelijk van lagere school	Meer afhankelijk van lagere school
→ Kiezen tijdig en trefzeker	→ Kiezen later en minder trefzeker

keuzeproces: ouders

verschil in aanpak naargelang SES

Ik screen dat he, dat geeft een gans ander beeld dan een opendeurday ook natuurlijk, in een doorlichtingsrapport zie je onmiddellijk de sterke punten van een school en ook de zwakke punten maar ook de schoolpopulatie. (Barbara)

De schoolkeuze? Goh, daar heeft mijn zoon zijn school eigenlijk niets mee te maken. (Els)

Aanbevelingen

Maak duidelijk aan ouders en leerlingen hoe de school hen zal ondersteunen in het studie- en schoolkeuzeproces

Betrek ouders en leerlingen op tijd bij het keuzeproces, indien mogelijk twee jaar voor de overgang

Betrek ouders bij leerlingenactiviteiten rond de overgang van basis naar secundair en andersom

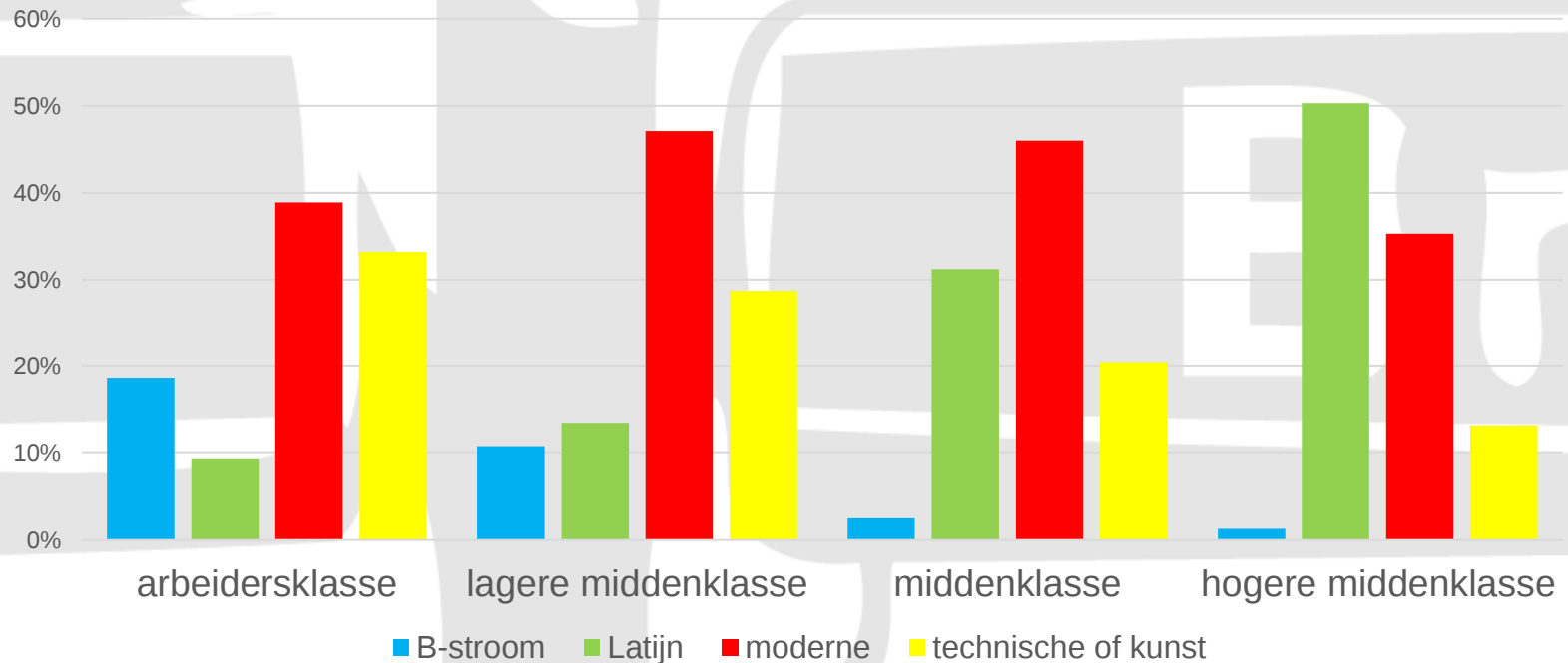
TOOL

- Gespreksleidraad – Ik denk 1 B
- Folder voor ouders (binnenkort ook in verschillende talen)
- Tijdlijn onderwijsloopbaanbegeleiding

TRAILER KIND-EN OUDERWEBSITE

Advies leerkrachten

studieadvies naar sociale klasse achtergrond

Tim haalde 73 % op test.
Maar zijn ouders zijn
zorgkundige en chauffeur...

Tom haalde 73 % op test.
Maar zijn ouders zijn
juriste en bedrijfsleider...

Advies:
naar tso

Advies:
naar aso

© Het Nieuwsblad 26/01/2018

Aanbevelingen

Verleg de focus van het geven van een advies naar de begeleiding van het keuzeproces

Zorg dat het advies de synthese is van een gezamenlijk proces

Professionaliseer het hele schoolteam langdurig, samen en op de werkvloer in 'breed kijken naar leerlingen'.

Professionaliseer het hele schoolteam langdurig, samen en op de werkvloer in coachen van leerlingen en in het geven van eigenaarschap aan leerlingen

TOOL

TRAILER PLUG & PLAY GELIJKSPEL

oriënteringsproces: *leerkrachten*

weinig scholen hebben een duidelijk oriënteringsbeleid

- leerkrachten verschillen in
 - ✓ de informatie die ze geven aan ouders en leerlingen
 - ✓ de activiteiten die ze organiseren in het kader van school- en studiekeuze

→ niet altijd duidelijk wat men verwacht van leerkrachten

- inhoud MDO's verschilt sterk van school tot school

oriënteringsproces: *leerkrachten*

observatie oudercontacten begin 6de leerjaar
leert dat

Leerkrachten

- ✓ nadruk leggen op keuze ipv proces
- ✓ weinig proactief zijn naar ouders toe
- ✓ het gesprek soms uit de weg gaan

→ ouders die meest nood hebben aan raad vallen uit de boot

Aanbevelingen

Neem het oriënteringsbeleid van je school, zelfs als je geen expliciet oriënteringsbeleid hebt, kritisch onder de loep

Expliciteer de visie op onderwijsloopbaanbegeleiding samen met het hele schoolteam en verbind ze met de pedagogische visie van de school

Expliciteer begeleidingstaken voor onderwijsloopbaanbegeleiding en verdeel ze over het hele schoolteam

TOOL

- Sjabloon breed studie- en schooladvies
- Checklist breed studieadvies
- Screening basisschool én secundaire school

van / naar basissecundair

home

Een studie- en schoolkeuze maken

Ouders luisteren te weinig naar hun kind'

'Kinderen op die leeftijd zijn écht nog te jong om te kiezen.'

'Dat secundair onderwijs is zó ingewikkeld. Hoe kan je daar nu duidelijke info over geven?'

Zijn deze uitspraken herkenbaar voor je? Dan ben je op het juiste adres! Met deze website steunen we jullie in de moeilijke opdracht om **kinderen en hun ouders succesvol te begeleiden** bij de **overgang van basis naar secundair onderwijs**. De praktijkgerichte tools, tips, illustraties en oefeningen zijn het resultaat van het grootschalige **onderzoeksproject Transbaso**.

Meer info over de betrokken partners bij het Transbasoproject, de onderzoeksdoelstellingen en het onderzoeksopzet vind je [hier](#).

We zetten de meest prangende **vaststellingen uit ons onderzoek** over studie- en schoolkeuzeprocessen bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs en over wat er effectief werkt in basisscholen op een rijtje op [deze pagina](#).

➔ Koop nu ons boek 'Is dat iets voor mij, juf?'

➔ Naar de toolbox

van / naar basissecundair

Toolbox

Wil je onmiddellijk aan de slag gaan? In deze toolbox vind je illustraties van praktijken in scholen, stappenplannen, tips, printbare sjablonen en oefeningen voor leerlingen, ouders en schoolteam.

[Reset](#)

Ik ben lid van een ...

- ☒ schoolteam
- ☐ schoolexterne organisatie of dienst

Ik zoek een ...

- ☒ oefening
- ☐ praktijkvoorbeeld
- ☐ tip
- ☐ stappenplan
- ☐ klik & print

Voor ...

- ☐ leerlingen
- ☒ ouders
- ☐ schoolteam

Om te werken aan ...

- ☐ kwaliteiten en interesses
- ☒ studierichtingen SO
- ☐ secundaire scholen
- ☐ keuzes leren maken

Lees onze bevindingen in ons boek 'Is dat iets voor mij, juf?'

DANK U!

Piet.vanavermaet@ugent.be

SLOTWOORD

Hubert Lyben, Directeur vzw *De Rand*

>> BRIO-nieuws op www.briobrussel.be

>> Randnieuws op <https://www.docu.vlaamserand.be/>

Nederlands | Français | Deutsch | English

Home Databank BRIO-Matrix Nieuws Over BRIO Contact

BRIO - Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum

U kan hier terecht voor wetenschappelijk onderzoek, beleidsinformatie, publicaties en statistieken met betrekking tot Brussel en de omliggende gemeenten.

OVER ONS

DATABANK

